

Priroda ideoloških pojmov

Prof. dr Bojan Vranić
bojan.vranic@fpn.bg.ac.rs

„Da zaključimo, ideologije kombinuju racionalne i emotivne debate bez ograničenja. One će biti brze u zaključivanju rasprave kada se racionalno ubeđivanje pokaže nedovoljnim. Neće biti toliko temeljne u istraživanju detaljnih implikacija argumenta. Na kraju, ideologije treba ponude pojmovne društvene mape i političke odluke, a to moraju učiniti jezikom koja je razumljiv i masama i intelektualcima, i amaterima i političkim profesionalcima.“ (Freeden 1996, 30)

Suštinski sporni pojmovi

- Hobit – susret s trolovima
 - Vilijem, Bert I Bil
 - Kako najbolje spremi večetu od patuljka: prženjem, kuvanjem, dinstanjem...?
 - Bilbo Bagins: Patuljak nije ugodan obrok!
 - O čemu je rasprava? O najboljem načinu da se nešto skuva.
 - Pošto nema univerzalnog kriterijuma o najboljem načinu da se skuva patuljak, kuvanje je suštinski sporan pojam.
-

Suštinski sporni pojmovi

- V. B. Gali (1956), “Suštinski sporni pojmovi”
- Imenica “upotreba” (use) – vrednost delanja
- Vrednosti moraju biti javne i deljive
- Svi moramo biti u istoj raspravi

maintain against all comers that there is one and only one proper sense of the term “ substance ” or “ self ” or “ idea ”) we are inclined to attribute it to some deep-seated and profoundly interesting intellectual tendency, whose presence is “ metaphysical ”—something to be exorcised with skill or observed with fascination according to our philosophical temperament. Now I have no wish to deny that endless disputes may be due to psychological causes on the one hand or to metaphysical afflictions on the other; but I want to show that there are apparently endless disputes for which neither of these explanations *need* be the correct one. Further, I shall try to show that there are disputes, centred on the concepts which I have just mentioned, which are perfectly genuine: which, although not resolvable by argument of any kind, are nevertheless sustained by perfectly respectable arguments and evidence. This is what I mean by saying that there are concepts which are essentially contested, concepts the proper **use** of which inevitably involves endless disputes about their proper uses on the part of their users.

I shall first set out in some detail a highly artificial example of an essentially contested concept, with a view to showing how any proper use of this concept is in the nature of the case contestable, and will, as a rule, be actually contested by and in another use of it, which in the nature of the case is contestable, and will . . . and so on for an indefinite number of kinds of possible use: these mutually contesting, mutually contested uses of the concept, making up together its standard general use. Then I shall list, with a view to logical “ placing ” of this kind of concept, a

Priroda rasprava

- Psihološke rasprave: ubeđenja, verovanja, stavovi
- Filozofske rasprave: argumenti, metafizičke debate
- Prave rasprave: njihova upotreba je pogodna za sporenje
 - Spornost je suštinsko svojstvo pojma

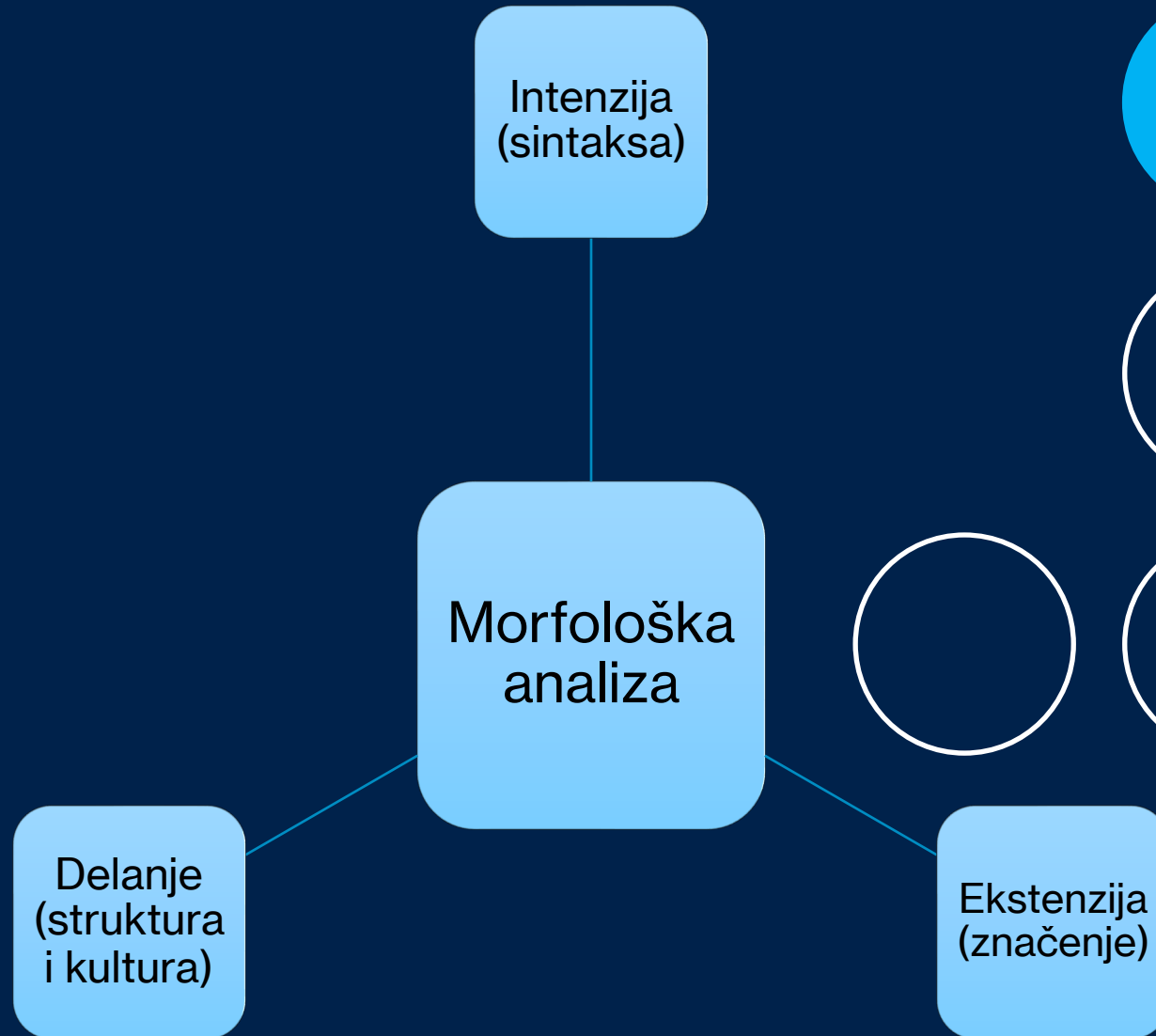

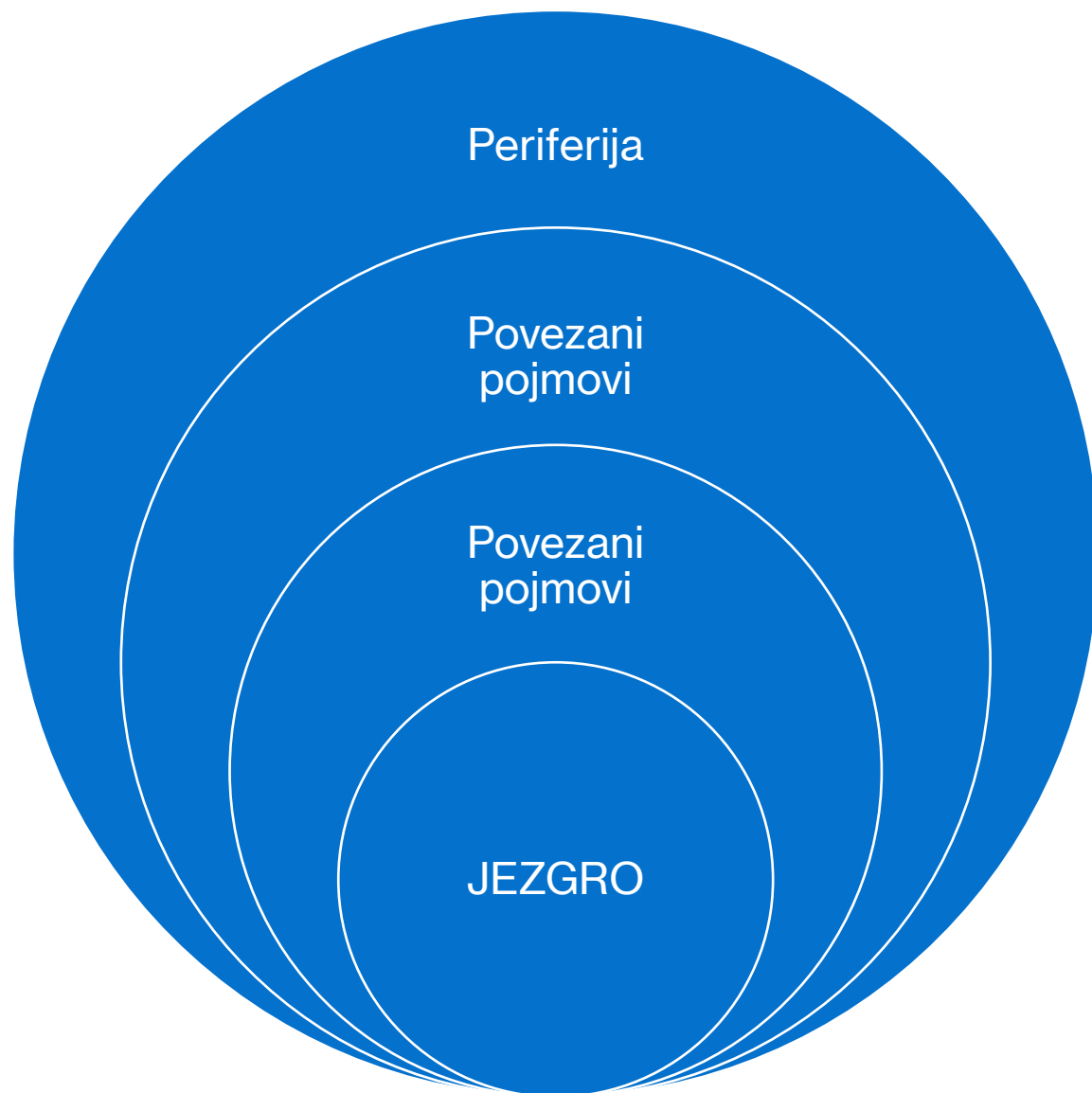
Morfološka analiza i suštinska spornost

Jezgro i periferija

Morfološka analiza: kultura i
istorija su granice rasprave

Rasprava je u *klasterima*

**KULTURA I
ISTORIJA**

Klasteri spornosti

- Vilijem Konoli
 - Suštinska spornost se javlja na nivou klastera
 - Normativni pojmovi – veze pojmova su beskonačne
 - Ideološki pojmovi – veze pojmova su ograničene
 - Kultura i istorija - baza klastera
 - Moć – vrednost klastera za (ideološko) delanje
-

Ukratko

„Da zaključimo, ideologije kombinuju racionalne i emotivne debate bez ograničenja. One će biti brze u zaključivanju rasprave kada se racionalno ubeđivanje pokaže nedovoljnim. Neće biti toliko temeljne u istraživanju detaljnih implikacija argumenta. Na kraju, ideologije treba ponude pojmovne društvene mape i političke odluke, a to moraju učiniti jezikom koja je razumljiv i masama i intelektualcima, i amaterima i političkim profesionalcima.“ (Freedon 1996, 30)

Kritika morfološke analize

- Opseg pojma – način na koji utvrđujemo da li je pojam istinit ili ne
 - Friden uzima kulturu i istoriju kao kriterijume opsega ideoloških pojmova:
 - Istina je jezička konvencija utvrđena u određenom kulturnom preseku
 - Istina je utvrdiva samo u kontekstu celokupne nauke
-

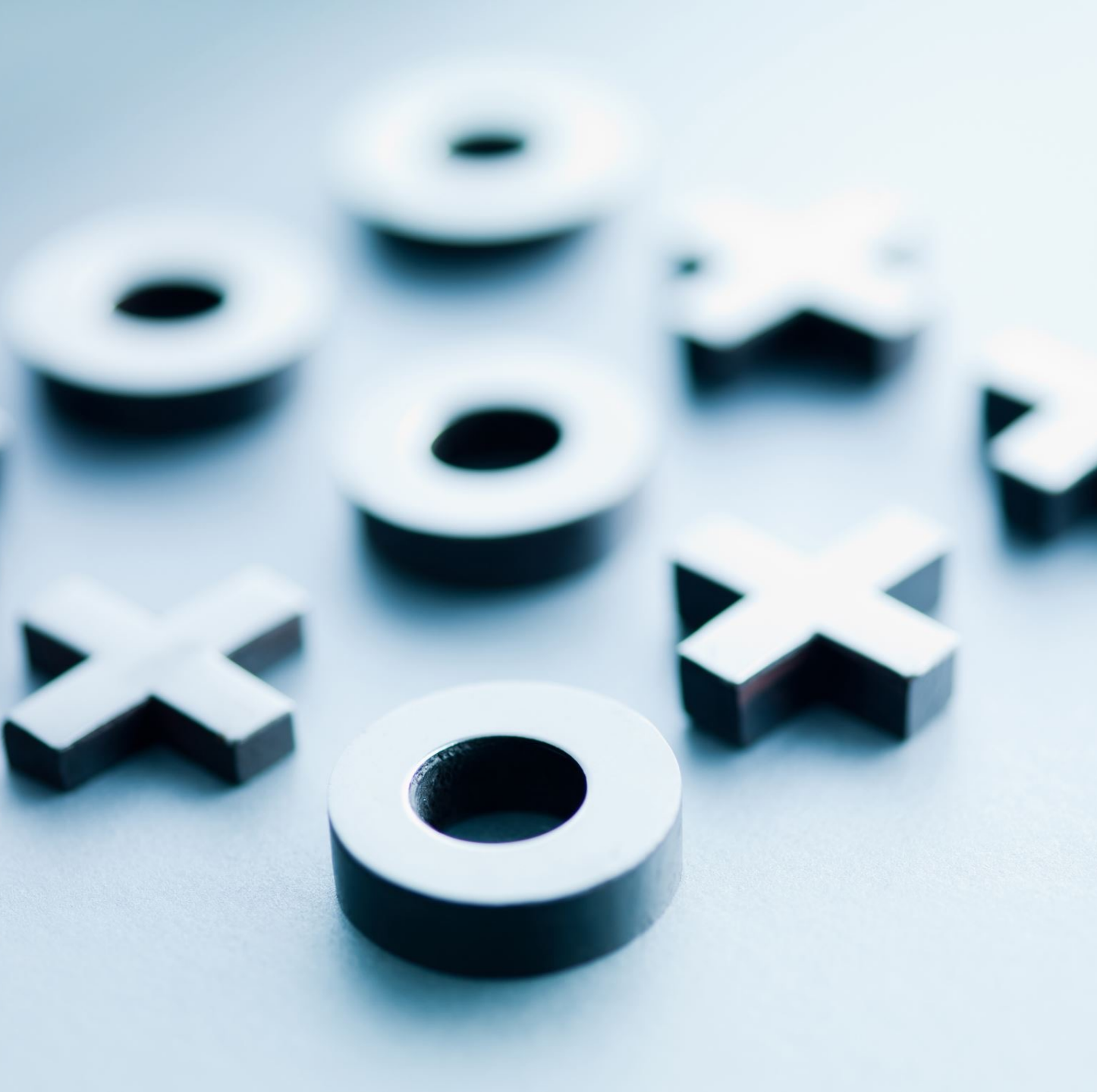
Kritika morfološke analize

- Kakav je odnos ideologije, istorije i kulture?
- Pragmatizam: u svakodnevnom ponašanju, nema razike između ovih oblasti ljudskog delanja
- Kultura i istorija su izvan-logički kriterijumi utvrđivanja opsega ideoloških pojmova
- Ideologija kao epifenomen kulture i istorije

Kritika morfološke analize

- Epifenomeni - slučajne ili nenameravane posledice
 - Argument ludačkog i marsovskog bola
 - Bol je posledica nadražaja nerava
 - Ludak, kada su mu nervi nadraženi, puca prstima
 - Marsovac ima iste nerve, ali kada se nadraže, se smeje
 - Stanje bola kao epifenomen nadražaja
-

Povratak Galiju

- Primer takmičenja:
 - Timovi u igri
 - Nema sudija ni pravila za pobedu
 - Timovi uvek igraju **svoju** svoju najbolju igru
 - Šampiona odlučuje publika
 - Spornost odluke o najboljoj igri
-

Uslovi spornosti

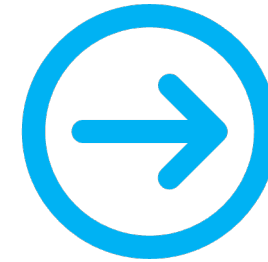
Glavni uslovi

Podložan procenjivanju

Interno kompleksan

Objašnjenja referiraju na pojmove

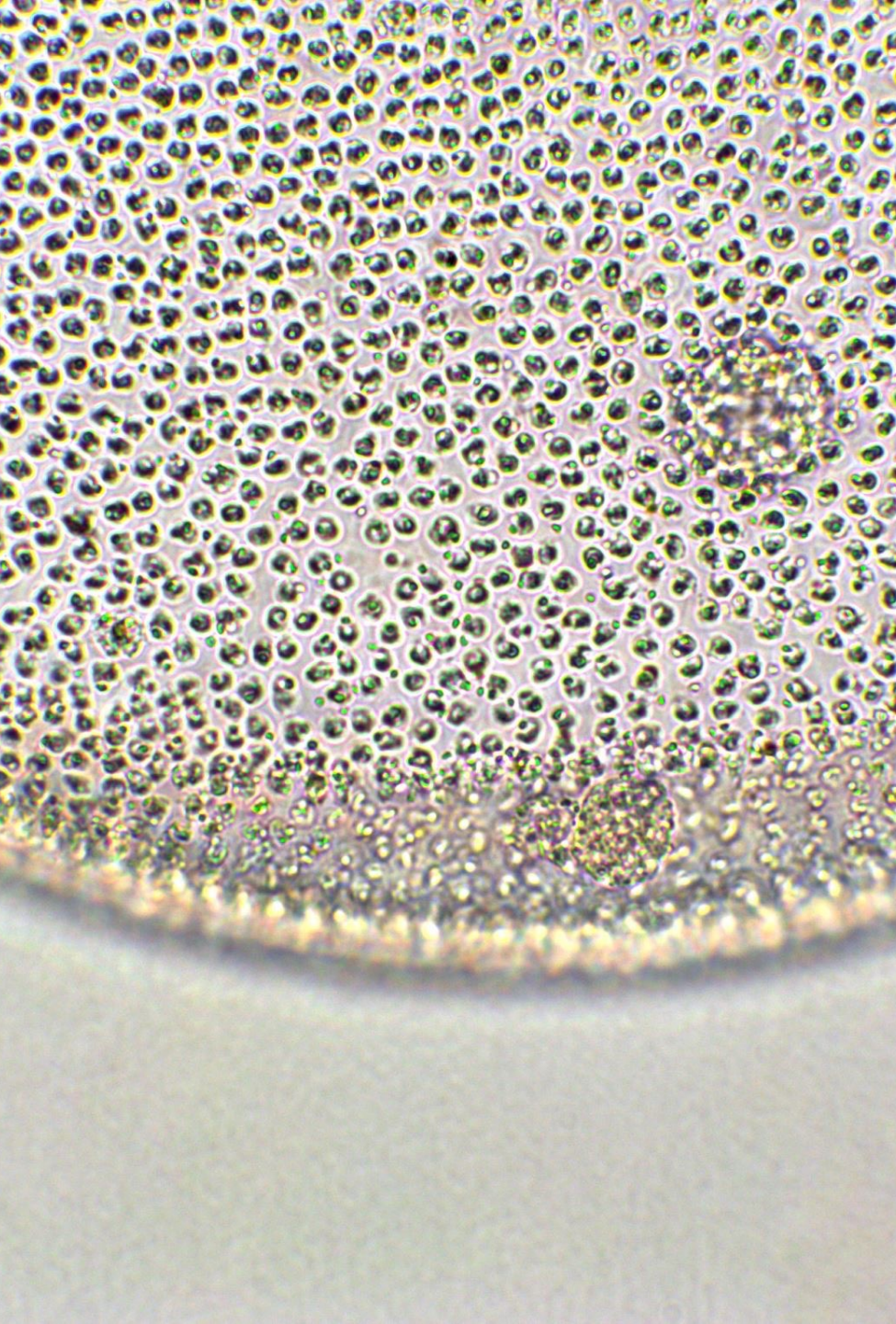
Otvoren po prirodi

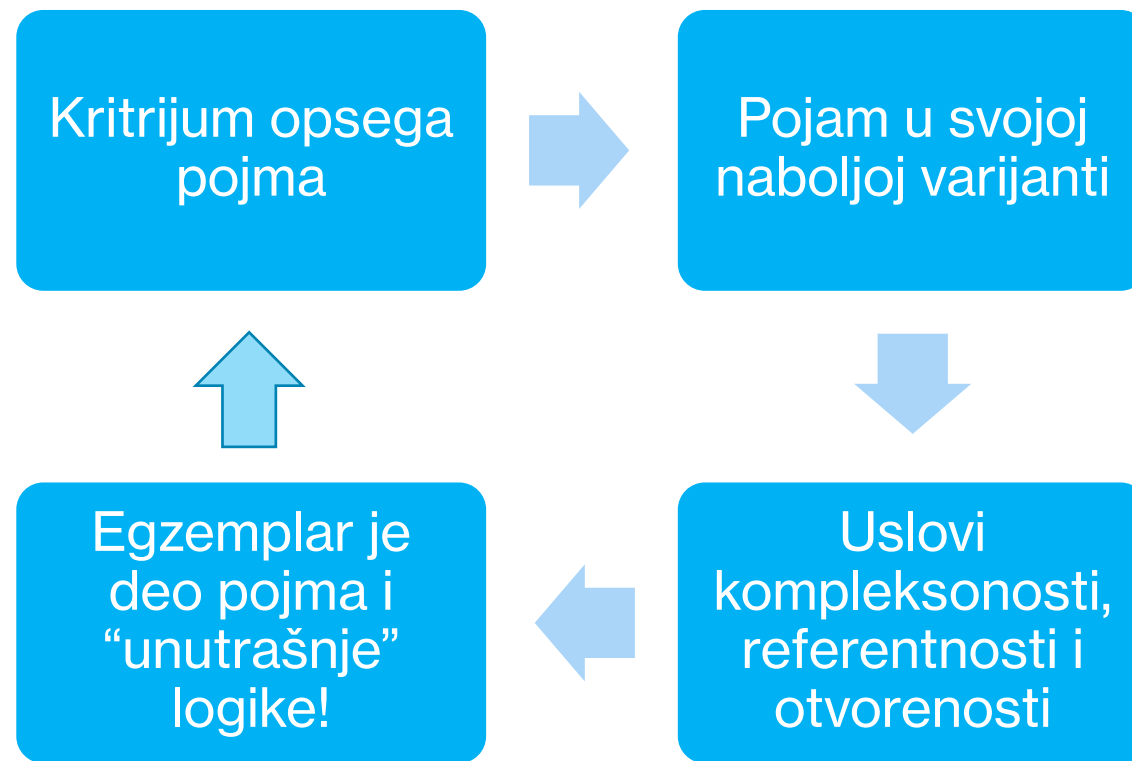
Pomoćni uslovi

Svako priznaje suštinsku spornost

Razvoj pojma kroz raspavu

Egzemplar

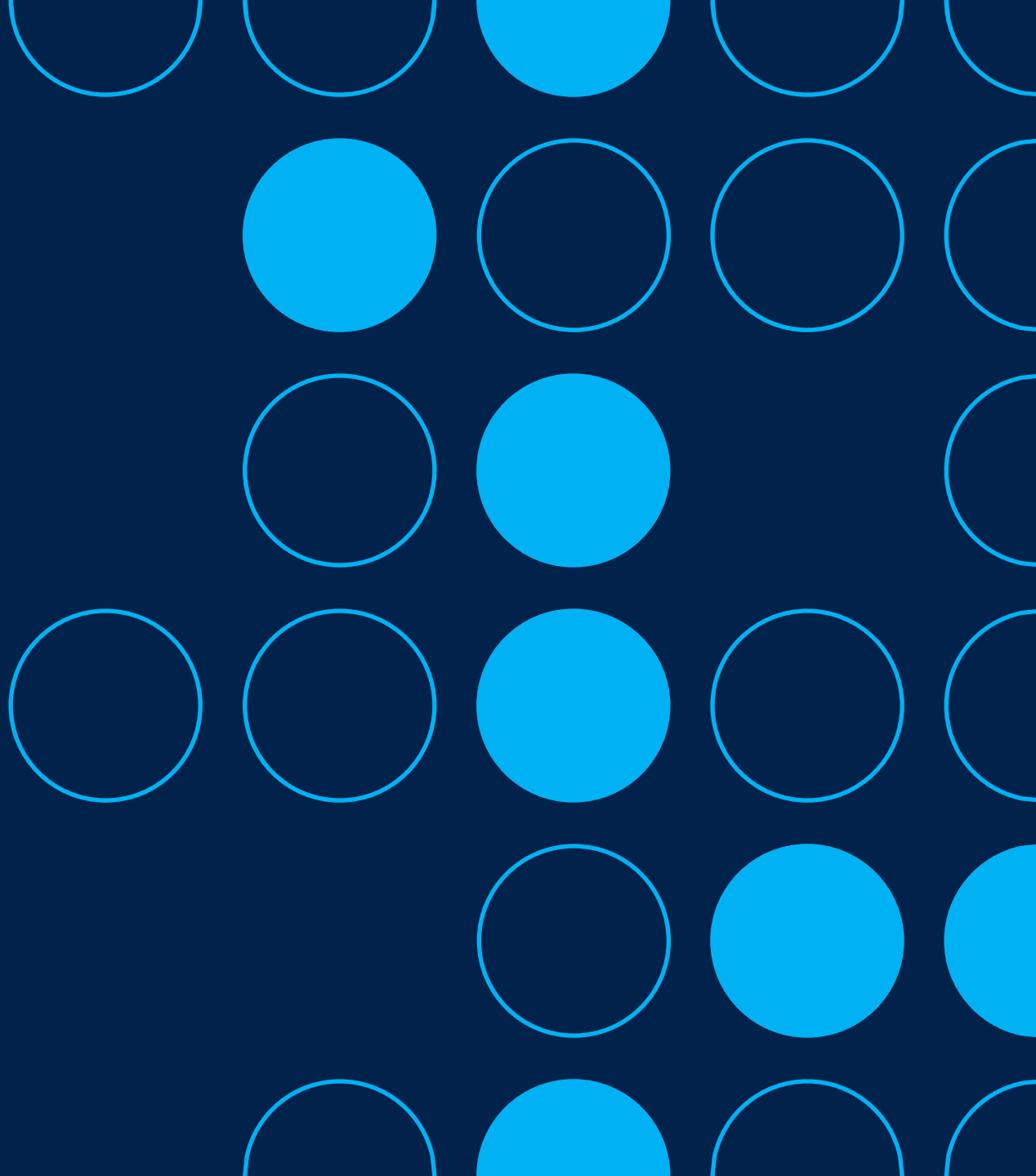
Intenzionalna analiza

- Morfologija savijena ka unutra
 - Intenzionalna analiza ispituje smisao (a ne značenje)
 - Uslovi:
 - Subjekt je opšte ime
 - Ne sme biti identiteta sa predikatom
 - Nema van-logičkih kriterijuma smisla rečenice
-

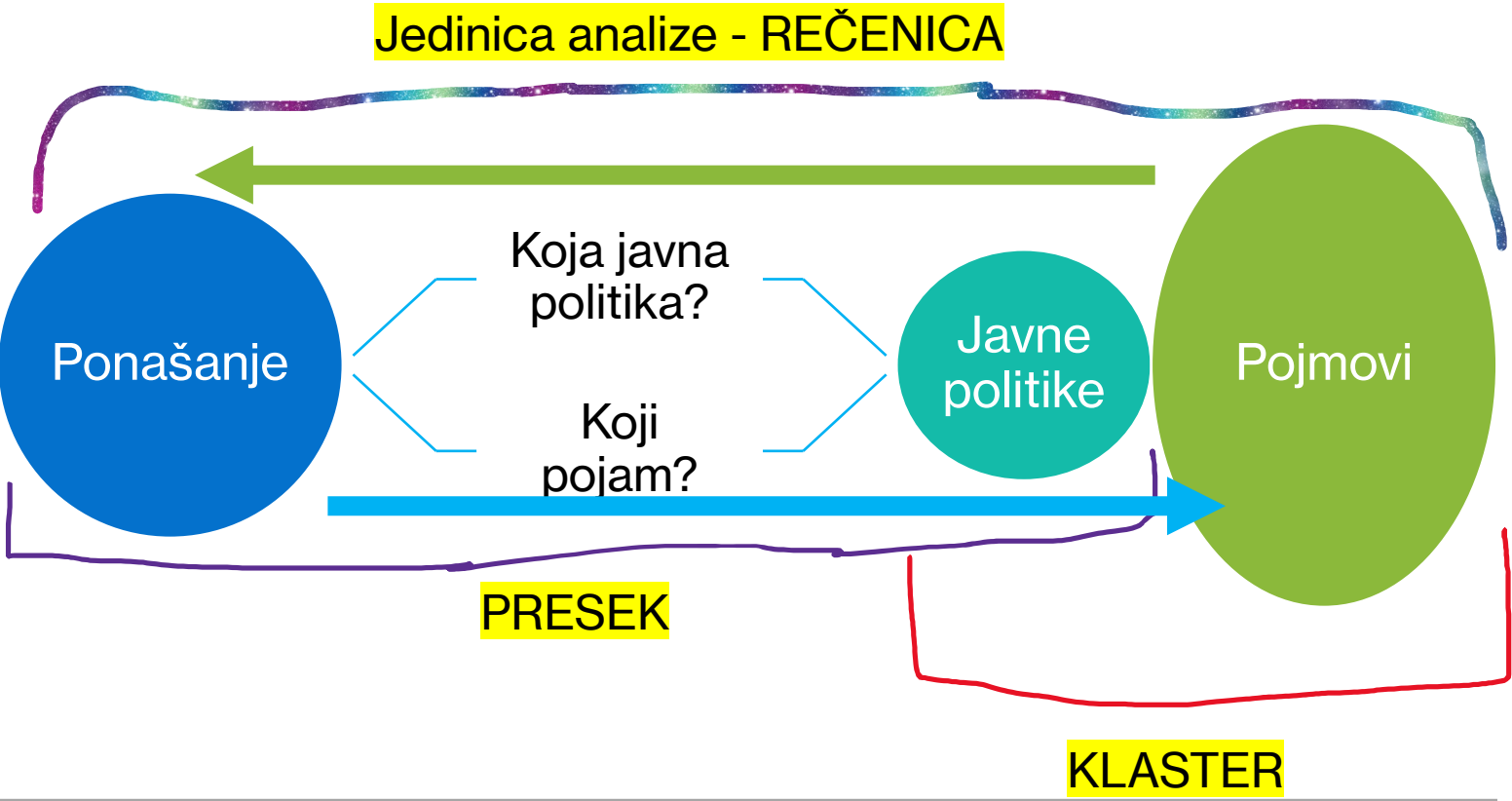
Intenzionalna analiza

- **Ponašanje:**

- Opšte ime
 - Pojmovi određuju značenje ponašanja
 - Ponašanje je dispozicija
-

Koraci analize

Ispitna pitanja

7. Suštinski sporni pojmovi: određenje i morfološka analiza
 8. Kritika morfološke analize
 9. Galijevi uslovi suštinske spornosti
 10. Intenzionalna analiza: uslovi
 11. Intenzionalna analiza: postupak
-

